

MKT

Demográfiai
Szakosztály

**59. Közgazdász-vándorgyűlés
2021. szeptember 23-24-én**

Láthatatlan munka mérése

Láthatatlan munka és gyerekvállalás

Szép Katalin - Sebők Csilla

Láthatatlan munka

Mi az?

Mért láthatatlan?

Mekkora a gazdasági értéke?

Adatforrás: Időmérleg

Mennyi?

és gyerekvállalás

Mennyi többletmunkával jár?

**Hogy függ ez a gyerekek
korától, számától?**

Munkamegosztás?

Mi a szerepe?

A háztartás egy gazdálkodási egység

Személyek kis csoportja,

- jövedelmi, fogyasztói közösség: életviteli költségeiket részben vagy egészben közösen viselik,
- javakat és szolgáltatásokat (pl. a lakhatás és az élelmezés körébe tartozó) közösen fogyasztanak.

A háztartás fogalma nem azonos a családdal, nem jogi, mint inkább gazdasági tartalmú. Az esetek túlnyomó többségében egy család képez egy háztartást.

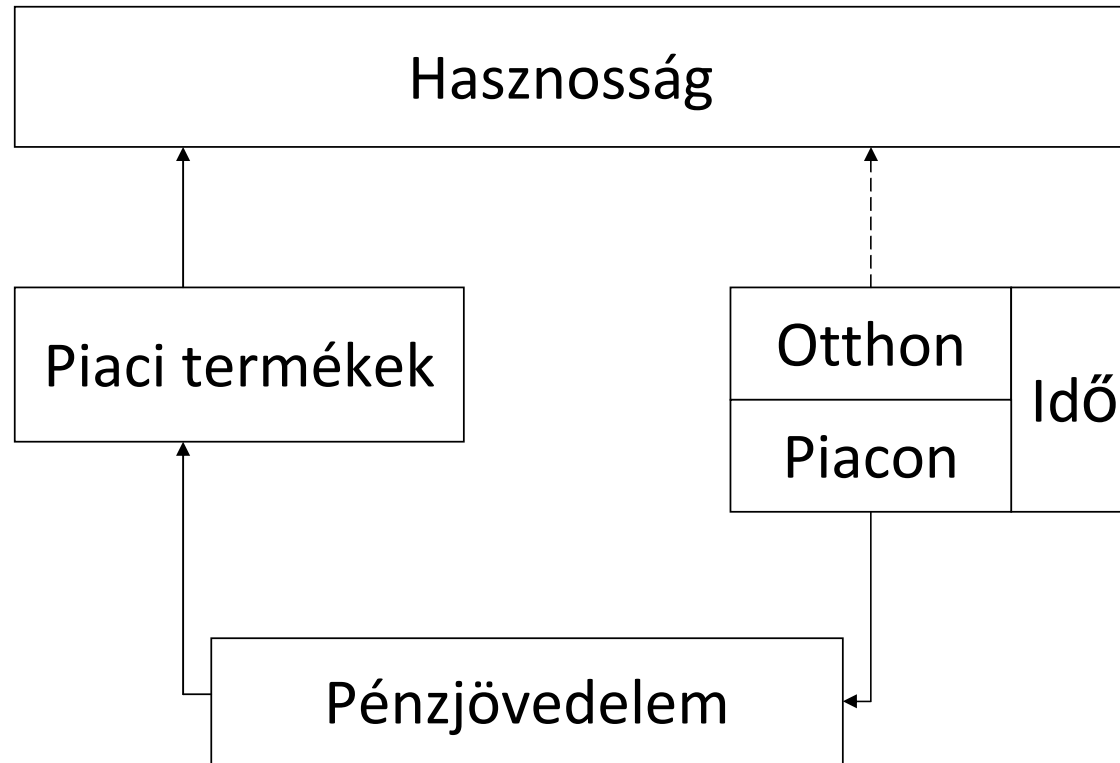
Háztartás fogalmát használja a statisztika: Népszámlálás, Háztartásstatisztika, Nemzeti számlák

A háztartás fő feladatai

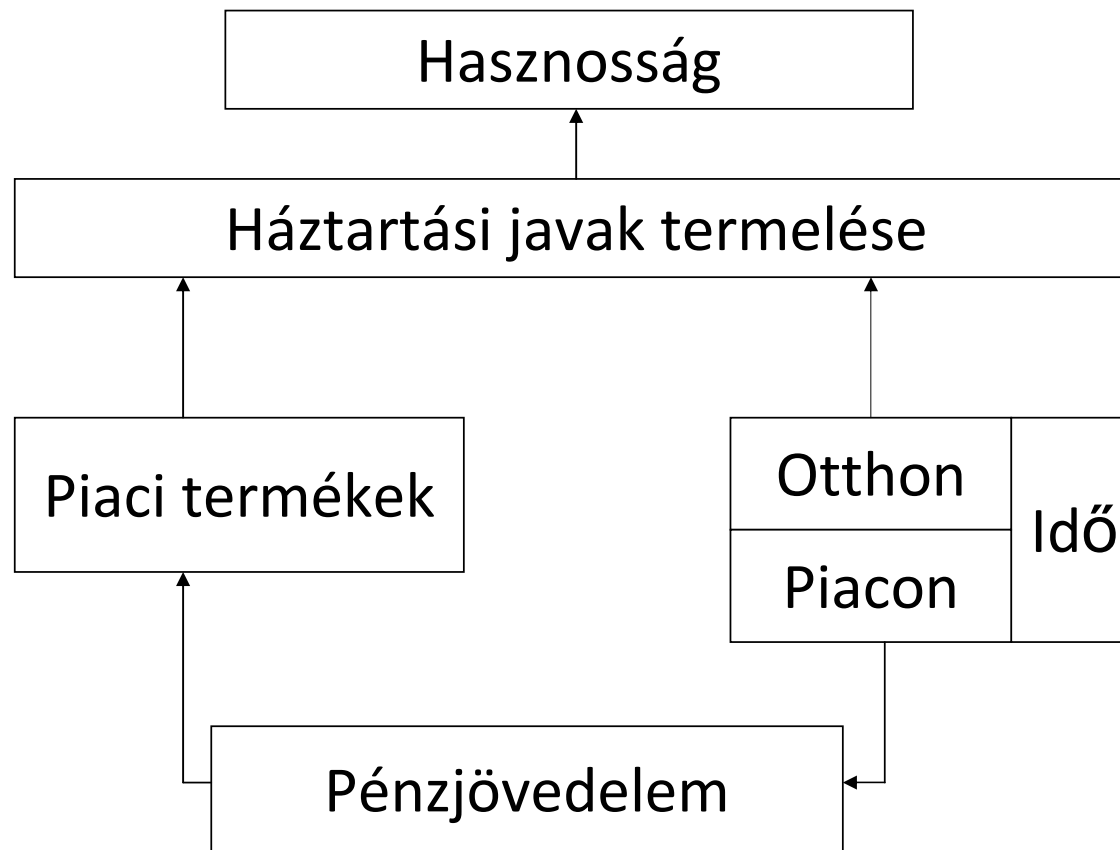
Lakhatás	Élelmezés	Ruházkodás	Gondoskodás
<ul style="list-style-type: none"> • Takarítás • Karbantatás •	<ul style="list-style-type: none"> • Főzés • Vásárlás • Szállítás • Mosogatás • Tervezés •	<ul style="list-style-type: none"> • Varrás • Mosás, vasalás • Vásárlás •	<ul style="list-style-type: none"> • Nevelés • Felügyelet • Kísérés • Játék, mesélés • ....

Korlátlan felelősségű, válság, problémák idején is megoldást kell találni.

Egyszerű háztartási modell

Háztartási termelési modell

Forrás: Homan (1988)

Vásárlás vagy otthoni munka? Helyettesíthető

- Gazdasági megfontolás:
  - Piaci munkalehetőség
  - Egy óra fizetett munkáért kapott bér fedezi-e az ennyi idő alatt elvégzett otthoni munka piaci értékét?
  - Mérethatékonyság
- Személyes értékek:
  - Személyre szabott szolgáltatás
  - Érzelmi hozzáadott érték
  - Munkakörnyezet, közösségi értékek
  - Nevelési, oktatási szempontok
  - Hobbi

A továbbiakban csak a gazdasági értékkel foglalkozunk.

Fogalmak

Láthatatlan munka

- Fizetetlen munka, amit
  - háztartáson belül, vagy
  - önkéntes munkaként a közösség javára végeznek.

Háztartási termelés

- Reid (1934) „harmadik szereplő elve”:
  - „amit egy családtag a háztartás tagjai számára végez, s ami helyettesíthető piaci termékkel vagy szolgáltatásokkal, ha a körülmények (jövedelem, piaci feltételek, személyes ambíciók) lehetővé teszik azt a háztartási csoporton kívülről megszerezni.”

A harmadik szereplő elve alapul szolgál a saját és más háztartás számára végzett és szervezethez kötődő önkéntes munka azonosításához.

Forrás: Margaret G. Reid (1934): Economics of Household Production. J. Wiley
<https://archive.org/stream/economicsofhouse00reid#page/10/mode/2up>.

Az általános termelés, munka és jövedelem fogalma

„A **termelés** egy gazdasági egység ellenőrzése, felelőssége és irányítása alatt végzett tevékenység, amelynek során a gazdasági egység munkát, tőkét, valamint javakat és szolgáltatásokat használ fel javakból és/vagy szolgáltatásokból álló kibocsátás előállításához.... ”

ESA 2010 3.07

„A **munka** bármilyen nemű vagy korú személy minden olyan tevékenysége, mely javakat állít elő vagy szolgáltatást nyújt másoknak vagy saját használatra.”

Resolution I of the 19th ICLS 2013.

„A **háztartások jövedelme tartalmazza a következőket:**

- foglalkoztatottságból származó jövedelem (fizetett és önfoglalkoztatás is)
- tulajdonosi jövedelem
- a háztartáson belül saját fogyasztásra szánt szolgáltatásokból származó jövedelem
- kapott folyó transzferek.”

Resolution I of the 17th ICLS 2003.

Mért láthatatlan?

Gazdaságpolitika számára

A nemzeti számlák rendszere a piacgazdasággal rendelkező országok számára kidolgozott teljes körű és konzisztens makrogazdasági számlarendszer, mely átfogó képet ad az ország gazdasági helyzetéről, a termelés, a jövedelmek keletkezése és elosztása, továbbá a felhasználás és fogyasztás alakulásáról. (Egy mutatója a GDP.)

De nem foglalkozik a háztartáson belüli folyamatokkal.

Háztartási termelés mérési nehézsége, hogy se az eredménye, se a munkaráfordítás nem kerül mérésre, nem rendelődik hozzá érték.

Háztartás tagjai számára

Természetes, csak akkor tűnik fel, ha nincs elvégezve,

Az biztos tud róla, aki végzi.

Ha kimarad ...

Torzított képet kapunk

- A gazdaság növekedéséről, visszaesés mértékéről (USA pl.)
- Az országok gazdasági teljesítményéről (OECD)
- A lakosság jövedelemeloszlásáról
- Társadalmi transzferekről (Gál R.)
- Nem jelennek meg háztartások s

Stiglitz- jelentés, Beyond GDP utá

1965-2004: GDP reálérték

OECD (2011): 27 ország

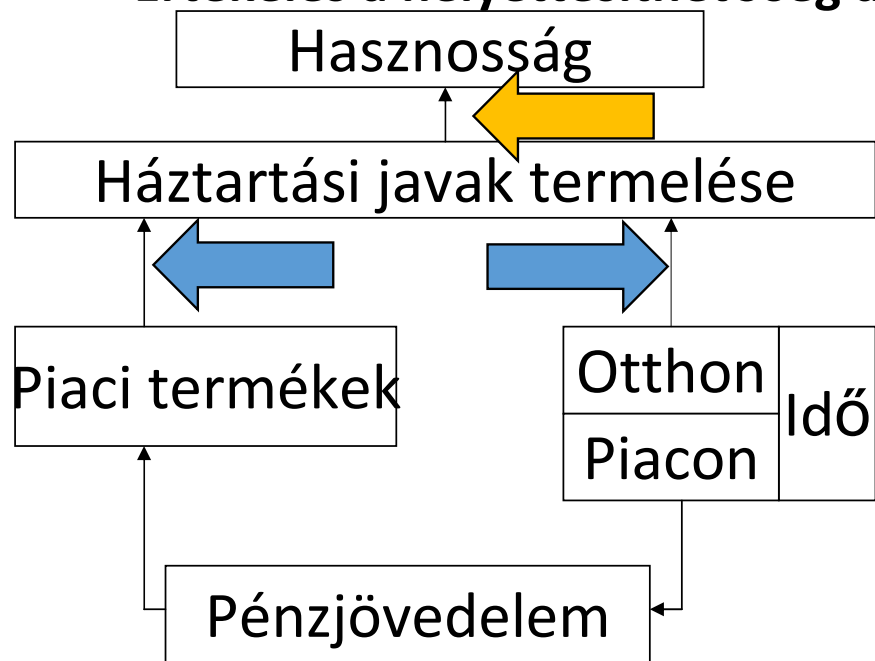
háztartás

H. Frazis, J.Stewart (2004): A nem-
piaci termelés befolyásolja a
jövedelemegyenlőtlenséget

A mérés eszköze: Háztartási szatellitszámla

Nemzeti számlarendszerhez illeszthető elszámolás, nemzetközi ajánlás alapján.

Értékelés a helyettesíthetőség alapján, több módszer lehetséges.

A háztartási termelés elszámolásának hatása a nemzetgazdaság mutatószámaira Magyarországon 2010-ben, általános helyettes nettó bérével számolva:

Bruttó hazai termék (GDP)	+23%
Rendelkezésre álló nettó korrigált jövedelem	+27%
Végső fogyasztás	+29%

Háztartási szatellitszámla a KSH-ban

- **Referencia év: 2000**
- Cél: módszertan adaptációja, kísérleti számítások különböző módszerekkel
- Sik Endre, Szép Katalin (2002): A háztartási szatellitszámla. Az elméleti alapokról. Műhelytanulmányok. KSH.
- Sik Endre, Szép Katalin szerk. (2003): A háztartási termelés értéke a mai Magyarországon. A háztartási szatellitszámla 2000. évi kísérleti

- **Referencia év: 2010**
- Cél: nemzetközi standardok alapján 2000 tárgy-évihez hasonló, azzal összevethető szatellitszámla
- Statisztikai Tükör
- Részletes kiadvány

KSH: Statisztikai Tükör: A háztartási munka értéke, háztartási szatellitszámla (2016.04.05.)

KSH: Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, II. – Háztartási szatellitszámla, 2010:

<https://www.ksh.hu/idofelhasznalas-idomerleg>.

Fontos adatforrás: Időmérleg-felvétel

Adatgyűjtési módszer, amely adott nap 24 órája alatt végzett tevékenységekről, illetve az azokra fordított időtartamokról nyújt információt (elsődleges, és ha van másodlagos tevékenység, helyszín, ki van még jelen, illetve ki vett még részt a tevékenységben).

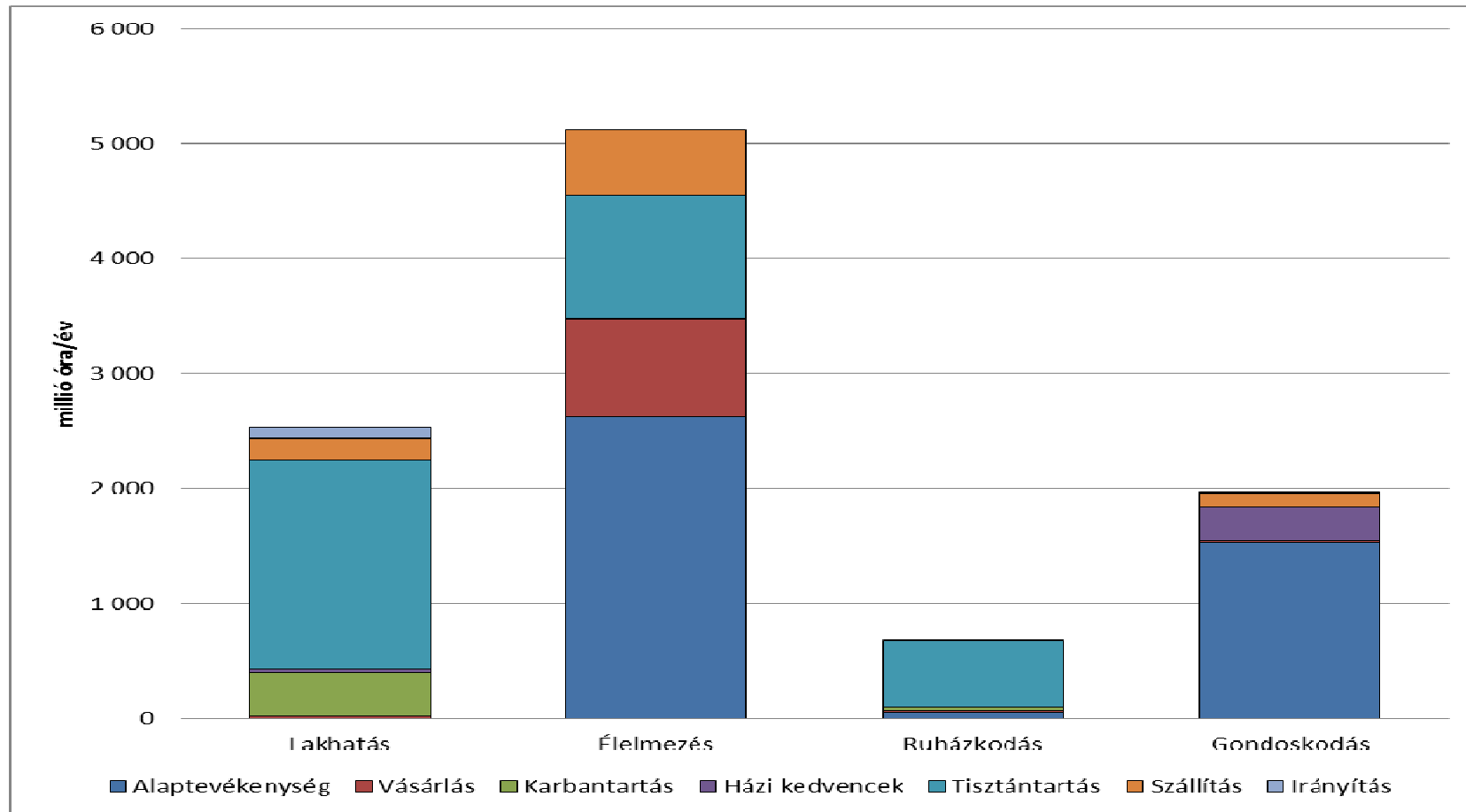
Jellemzői

- EUROSTAT részéről van ajánlás a harmonizált adatgyűjtésre
- Legutóbbi adatfelvétel ideje: 2009. október 1. - 2010. szeptember 30.
- Gyakorisága: kb. 10 évente
- Minta korhatára: 10-84 éves népesség
- Minta nagysága: 8391 háztartás
- Kódolt tevékenységek: 548 db

Tevékenységek csoportjai

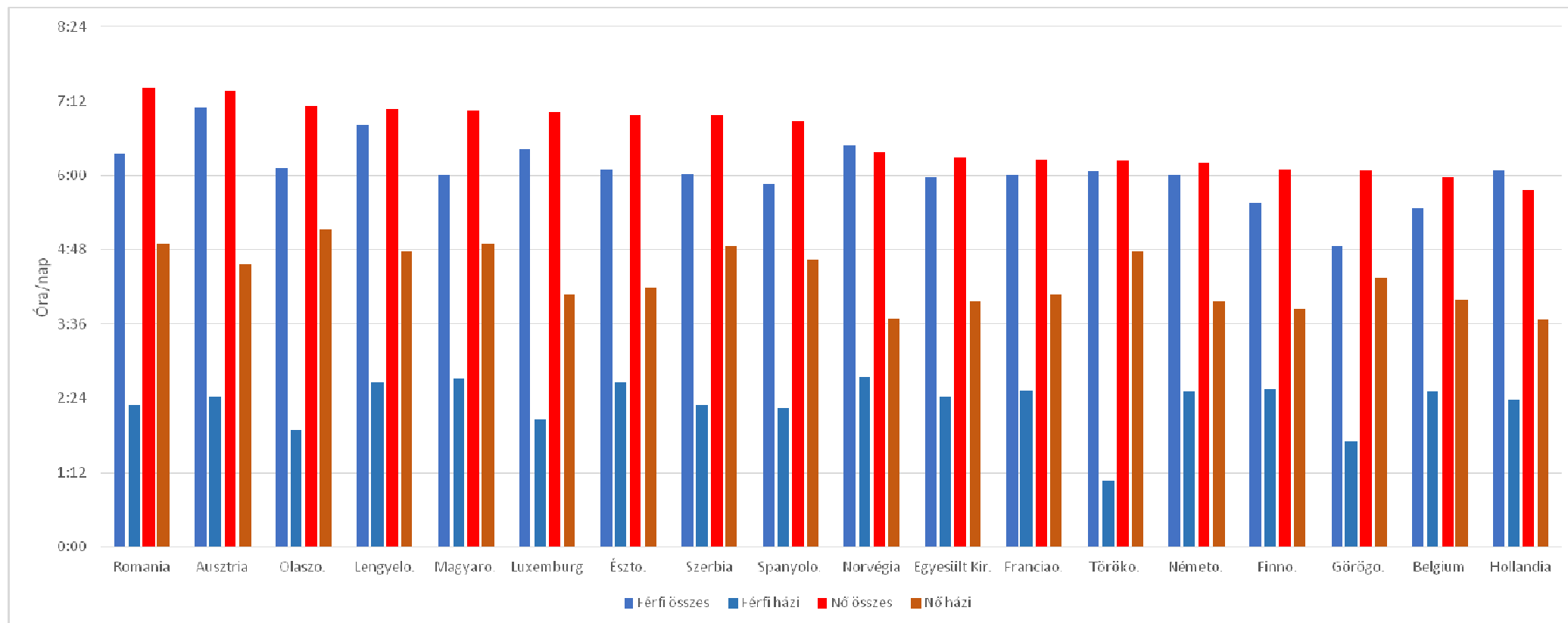
- Társadalmilag kötött tevékenység (pl. munka pénzért, otthoni munka, vásárlás, tanulás): 31%
- Fiziológiai szükséglet (alvás, testi higiénia, étkezés): 50%
- Szabadon végzett tevékenység (pl. szabadidő, médiafogy., társas kapcs.): 19%

A 15-84 éves népesség körében a saját háztartás számára fordított munkaidő 2009/2010-ben

Forrás: KSH (2018): Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, II. Háztartási szatellitszámla 2010.

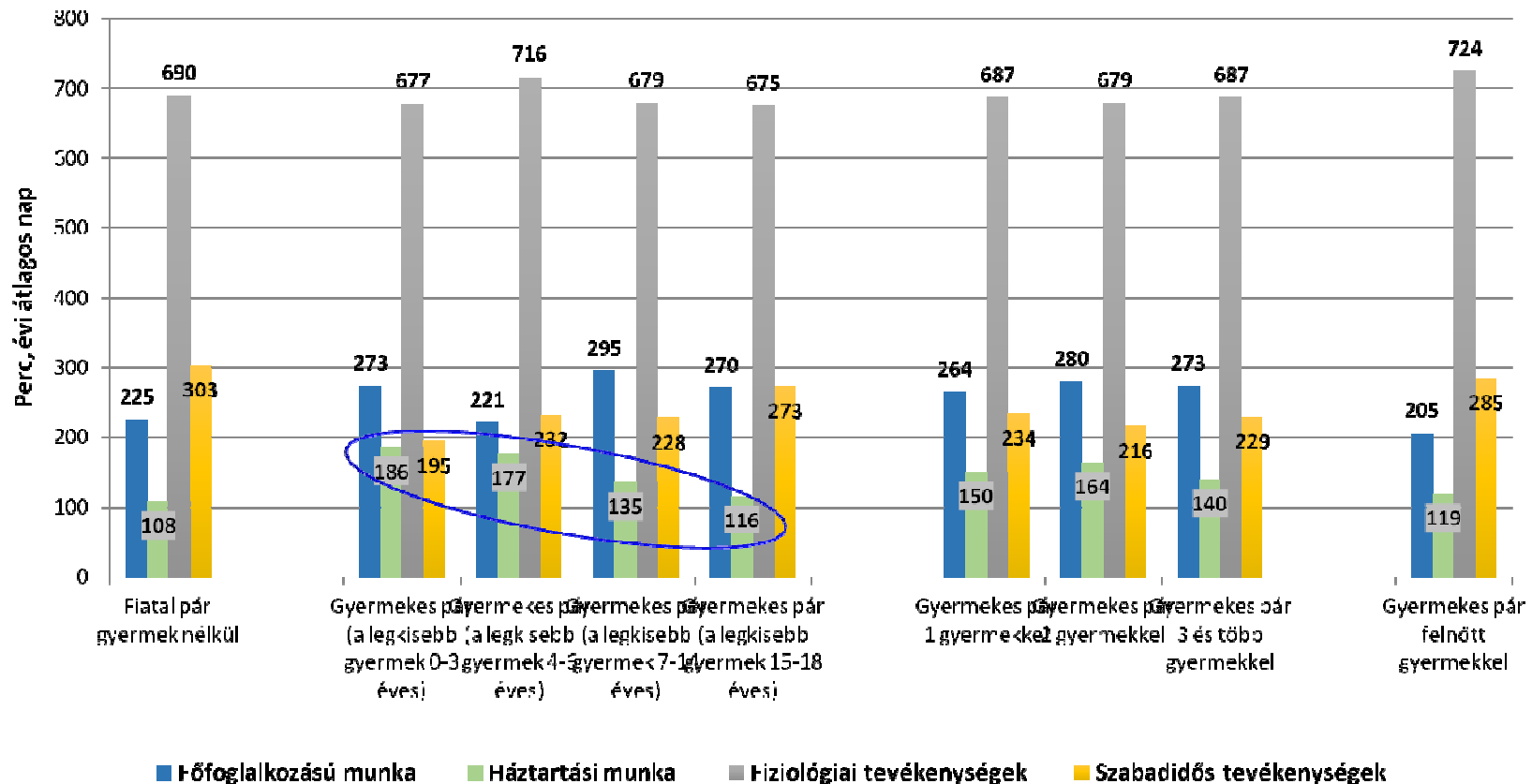
Összes és fizetetlen munkára fordított idő nemenként átlagosan

Forrás: Eurostat HETUS 2010 15-74 éves korú magánháztartásokban lakó népesség.

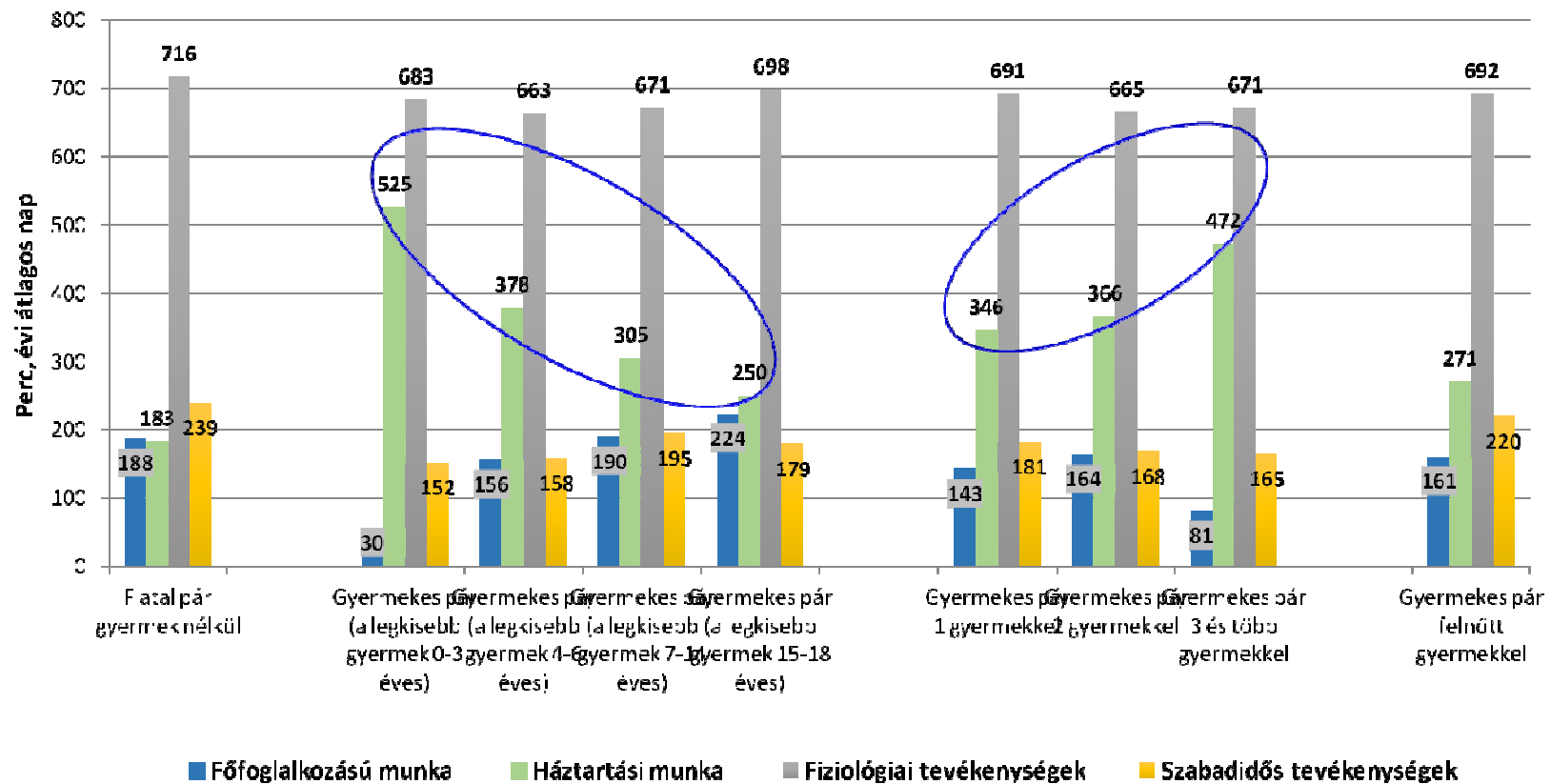

A párcapcsolatban élő férfiak időfelhasználása a főbb tevékenységekre a gyermekek száma és életkora szerint, 2009-2010 (n=1166)

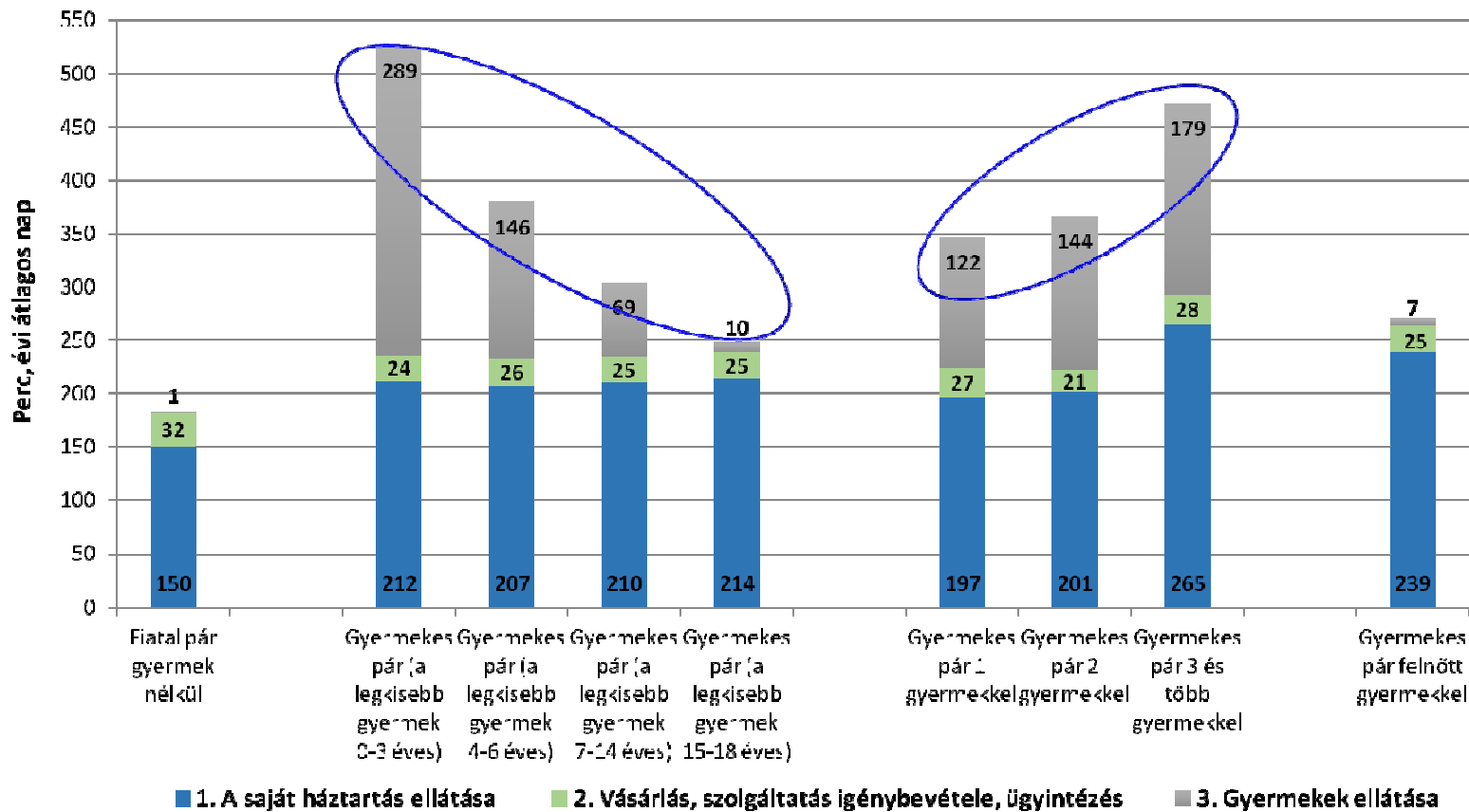
Forrás: Sebők Csilla: A háztartási munkára fordított idő alakulása a családösszetétel tükrében. In: KSH (2017): Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, I. Konferenciakötet.

A párcapcsolatban élő nők időfelhasználása a főbb tevékenységekre a gyermekek száma és életkora szerint, 2009-2010 (n=1209)

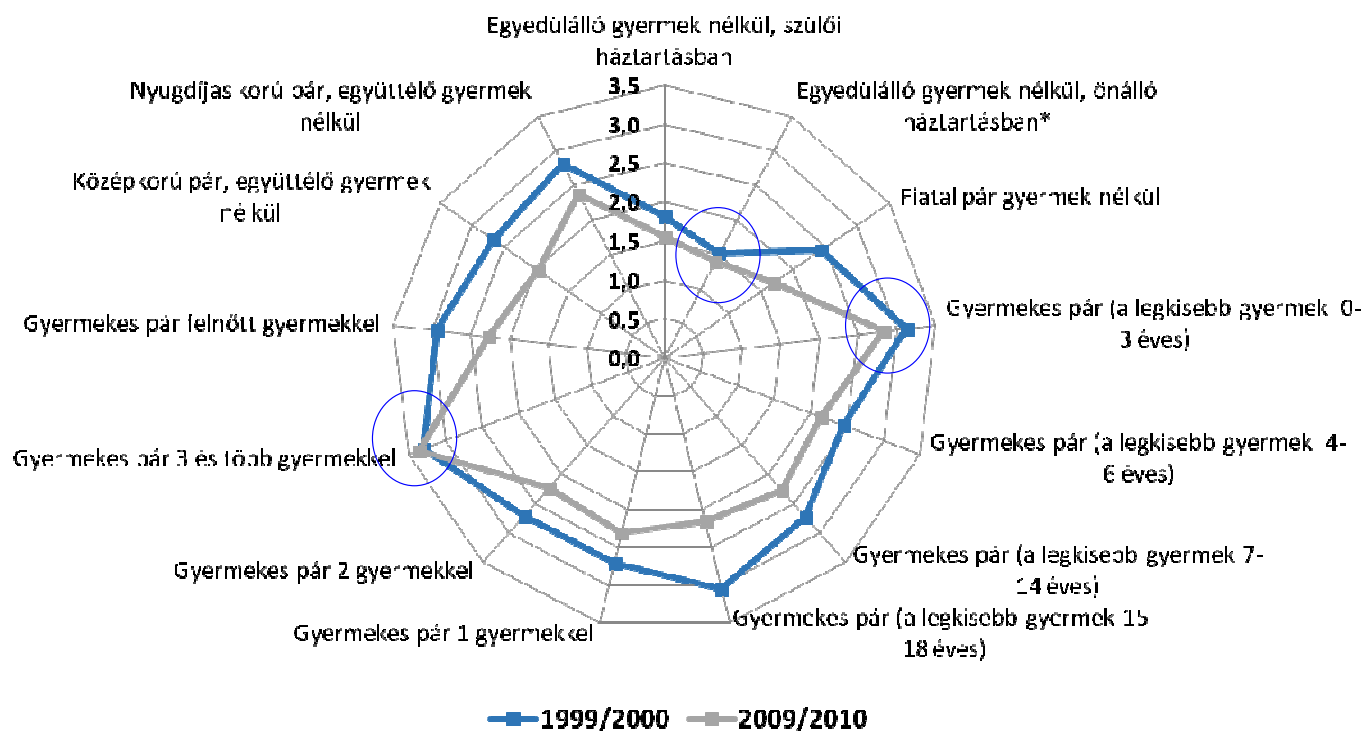
Forrás: Sebők Csilla: A háztartási munkára fordított idő alakulása a családösszetétel tükrében. In: KSH (2017): Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, I. Konferenciakötet.

A párokban élő nők körében a háztartási munka különböző típusaira fordított idő a gyermekek száma és életkora szerint, 2009-2010 (n=1209)

Forrás: Sebők Csilla: A háztartási munkára fordított idő alakulása a családösszetétel tükrében. In: KSH (2017): Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, I. Konferenciakötet.

A nők és a férfiak háztartási munkával töltött idejének a hányadosa a gyermekek száma és életkora szerint 1999-2000-ben és 2009-2010-ben

Súlyozatlan mintaelemszám: 1999-2000-ben 23 197 fő, 2009-2010-ben 4880 fő.

Forrás: Sebők Csilla: A háztartási munkára fordított idő alakulása a családösszetétel tükrében. In: KSH (2017): Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, I. Konferenciakötet.

Összegzés: Láthatatlan munka lényeges

- A háztartások működése csak úgy érthető meg, ha a láthatatlan munkával is számolunk.
- A gyermekes családok többletmunka terhei számszerűsíthető módon kimutathatóak.
- A férfiak háztartásellátásra fordított ideje a családi életciklus minden kategóriájában nőtt 1999-2000 óta, és ennek eredményeképpen csökkent a nemek közötti különbség az otthoni munkavégzésben.

Hogy tegyük láthatóvá?

Tudjunk róla! Figyeljünk oda! Értékeljük, ismerjük el!

Háztartáson belül:

Részvétel a feladatokban

Megbecsülés, elismerés

Teljes „érték”

(gazdasági+érzelmi+nevelési...)

Gazdaság- társadalompolitika:

Mérés, számbavétel fejlesztése, kutatás, elemzés

Nemzeti számlákban háztartási szempontok láttatása

Háztartási szatellitszámla

Humán tőke

Egy nemzetközi példa: United Nations, Department of Economics and Social Affairs:

2030 Sustainable Development Agenda (2030 Agenda)

„5.4 Recognize and value unpaid care and domestic work through the provision of public services, infrastructure and social protection policies and the promotion of shared responsibility within the household and the family as nationally appropriate.”

<https://sdgs.un.org/2030agenda>